ცარიელი სავარძელი — საერთაშორისო ორგანიზაციები, კონფერენციები და გაერო

N524 — საერთაშორისო საჯარო სამართალი · კვირა 5 · დარიგება
გიორგი კობერიძე · ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

დასაწყისი: ცარიელი სავარძელი

1950 წლის ივნისი. ჩრდილოეთ კორეის ჯარი სამხრეთ კორეაში შეიჭრა. უშიშროების საბჭოს სხდომათა დარბაზში ერთი სავარძელი **ცარიელია** — საბჭოთა კავშირის. სსრკ სხდომებს ბოიკოტს უცხადებს: ის მოითხოვს, რომ ჩინეთის მუდმივი ადგილი პეკინის კომუნისტურ მთავრობას გადაეცეს.

სსრკ ფიქრობდა, რომ მის გარეშე საბჭო ვერ იმოქმედებდა. გაეროს წესდება ხომ ამბობს, რომ არაპროცედურულ გადაწყვეტილებას სჭირდება ხმები, **„მუდმივი წევრების თანხმობის ხმების ჩათვლით"** (*including the concurring votes of the permanent members*) *(წესდება, მუხ. 27(3))*.

საბჭომ მაინც მიიღო რეზოლუცია 83 (1950) — წევრ სახელმწიფოებს ურჩია, კორეის რესპუბლიკას თავდასხმის მოგერიებაში დახმარებოდნენ. საბჭოს უმრავლესობის აზრით, **დარბაზში არყოფნა** მთავარ ორგანოს კანონიერ მოქმედებას ვერ შეუშლიდა ხელს *(Ch. Tomuschat, „Uniting for Peace", UN AVL, 2008, გვ. 1)*.

> ❓ **ვინ არის მართალი?**
>
> სიტყვა „თანხმობა" (*concurring*) წესდებაშია. არყოფნა — თანხმობაა? და **თავშეკავება**?

1971 წელს მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლომ (ICJ) ამ კითხვის ნაწილს უპასუხა:

> „...უშიშროების საბჭოს ხანგრძლივი პრაქტიკა უხვ მტკიცებულებას იძლევა, რომ თავმჯდომარის გადაწყვეტილებები და საბჭოს წევრების, განსაკუთრებით მუდმივი წევრების, პოზიციები **თანმიმდევრულად და ერთგვაროვნად** განმარტავდა მუდმივი წევრის ნებაყოფლობით თავშეკავებას, როგორც რეზოლუციის მიღების **დაბრკოლებას, რომელიც არ არის**. თავშეკავებით წევრი არ გამოხატავს წინააღმდეგობას (...); რეზოლუციის მიღების ხელის შესაშლელად მუდმივ წევრს მხოლოდ **უარყოფითი ხმის** მიცემა სჭირდება."
>
> *ორიგინალი:* „...the proceedings of the Security Council extending over a long period supply abundant evidence that presidential rulings and the positions taken by members of the Council, in particular its permanent members, have consistently and uniformly interpreted the practice of voluntary abstention by a permanent member as not constituting a bar to the adoption of resolutions. By abstaining, a member does not signify its objection to the approval of what is being proposed; in order to prevent the adoption of a resolution requiring unanimity of the permanent members, a permanent member has only to cast a negative vote."
>
> — *ICJ, Namibia, საკონსულტაციო დასკვნა, ICJ Reports 1971, პარ. 22 (გვ. 22)*

> 🎯 **ყურადღება მიაქციეთ:** სასამართლო **ტექსტის** კი არა, **პრაქტიკის** საფუძველზე მსჯელობს. პრაქტიკა „ზოგადად მიღებულია წევრების მიერ და ორგანიზაციის **ზოგად პრაქტიკას** ადასტურებს" *(იქვე)*. კვ. 2-ის ენით: ორგანიზაციის **შემდგომი პრაქტიკა** ხელშეკრულების განმარტებისთვის.
>
> და ერთი დეტალი, რომელიც სემინარზე დაგვჭირდება: პარ. 22 **თავშეკავებაზე** საუბრობს. **არყოფნაზე** (1950) — პირდაპირ არაფერს ამბობს.

დღეს გავარკვევთ, **როგორ მუშაობს** საერთაშორისო ორგანიზაცია — და რატომ არის გაეროს წესდება ტექსტი, რომელიც **ცოცხლობს**.

ხიდი: კვირა 4-იდან

კვირა 4-ზე *Reparation*-მა (1949) გვითხრა, **რა არის** საერთაშორისო ორგანიზაცია: საერთაშორისო პირი — „მაგრამ არა სახელმწიფო და არა ‚ზესახელმწიფო'", **ფუნქციური** სუბიექტი, რომლის უფლებები **მიზნებსა და ფუნქციებზეა** დამოკიდებული *(ICJ Reports 1949, გვ. 179–180)*.

დღევანდელი კითხვა სხვაა: **ვინ იღებს გადაწყვეტილებას ორგანიზაციის შიგნით, როგორ — და ვინ ამოწმებს, რომ ორგანიზაცია თავის ფარგლებს არ სცდება?**

და ერთი ხიდი უშუალოდ: წესდების მუხ. 23 დღემდე ასახელებს მუდმივ წევრებს — **„ჩინეთის რესპუბლიკა“** და **„საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირი“**. დღეს ამ ადგილებს **ჩინეთი** და **რუსეთი** იკავებენ *(OpenRewi ch.7 §7.3, გვ. 269)*. ტექსტი არ შეცვლილა. რატომ ზის რუსეთი სსრკ-ის სავარძელში? — კვ. 4: რუსეთი სსრკ-თან **იდენტურად** ითვლება *(OpenRewi ch.7, გვ. 238)* — **უწყვეტობა, არა მემკვიდრეობა**.

I. საერთაშორისო ორგანიზაციის ამოცნობა

⏳ საიდან მოვიდა ორგანიზაცია? — მოკლე ისტორია

კონფერენცია სახელმწიფოთა **დროებითი** შეხვედრაა. **ორგანიზაცია** კი **მუდმივი** სახელმწიფოთაშორისი დაწესებულებაა, რომელიც ხანგრძლივი ვადით ან უვადოდ იქმნება *(დ. გეფერიძე, ა. ხაზალია, „საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი“, 2011, გვ. 5; ციტ.: ალექსიძე, 2010)*. ორგანიზაციის **ცნება** XX საუკუნის პირველ ნახევარში ჩამოყალიბდა, მაგრამ მისი წინამორბედები ბევრად ძველია:

ეტაპი	მაგალითი	რა იყო ახალი	გვ.
ძვ. წ. VI ს.	ბერძნული **ამფიქტიონიები** (მაგ., დელფოს-თერმოპილეს) — ქალაქებისა და თემების კავშირები	მიზანი რელიგიური იყო, მაგრამ ბერძნულ ქალაქებს ერთმანეთთან აახლოებდა	7
შუა საუკუნეები — XIX ს.	**ჰანზის** სავაჭრო კავშირი · **გერმანიის საბაჟო კავშირი**	ეკონომიკური გაერთიანება: ყველა წევრს ერთნაირი საბაჟო წესი, შემოსავალი — მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით	7
XIX ს.	**რაინზე ნაოსნობის ცენტრალური კომისია**	ბევრი სპეციალისტი მას **პირველ მთავრობათაშორის ორგანიზაციად** მიიჩნევს	8
XIX ს. მეორე ნახევარი	**„ადმინისტრაციული კავშირები“:** სატელეგრაფო (1865), საფოსტო (1874), ზომისა და წონის ბიურო (1875), ლიტერატურული და მხატვრული საკუთრების დაცვის (1886), სარკინიგზო (1890)	**მუდმივი ორგანოები, შტაბ-ბინა, ფიქსირებული წევრობა** — მაგრამ კომპეტენცია **ვიწრო, ტექნიკური**	8
1919	**ერთა ლიგა** (ვერსალის ხელშეკრულება)	**პირველი უნივერსალური** ორგანიზაცია მშვიდობისთვის: ასამბლეა, საბჭო, მუდმივი სამდივნო	8–9
1945	**გაერო**	→ ნაწილი IV	—
დღეს	**20 000-ზე მეტი** ორგანიზაცია — მათი **უმრავლესობა არასამთავრობოა**	რეესტრს აწარმოებს საერთაშორისო ასოციაციების კავშირი (ბრიუსელი, 1907)	10

(წყარო: გეფერიძე/ხაზალია, მითითებული გვერდები)

💡 **XIX საუკუნეში ორგანიზაციების სამართალი „საერთაშორისო ადმინისტრაციული სამართლის" ნაწილად ითვლებოდა** *(გვ. 5)*. ეს შემთხვევითი არაა: პირველი მუდმივი ორგანიზაციები **ტექნიკური** იყო — ფოსტა, ტელეგრაფი, მდინარე. ამიტომაა, რომ OpenRewi საფოსტო კავშირს დღესაც „ტექნიკური" ორგანიზაციის მაგალითად ასახელებს (იხ. კლასიფიკაცია ქვემოთ) — **და** ამიტომაა საინტერესო, რომ აშშ სწორედ მისგან გასვლით დაიმუქრა.

🔗 **ერთა ლიგა და „ცარიელი სავარძელი".** ლიგის წესდების მუხ. 16-ით, თუ წევრი ვალდებულების საწინააღმდეგოდ ომს დაიწყებდა, დანარჩენები მასთან **ყოველგვარ სავაჭრო და ფინანსურ ურთიერთობას წყვეტდნენ**, საბჭოს კი შეეძლო მთავრობებისთვის სამხედრო კონტინგენტის გამოყოფა **შეეთავაზებინა** *(გვ. 9)*. ლიგამ ვერ შეაჩერა იაპონიის თავდასხმა ჩინეთზე, იტალიისა — ეთიოპიაზე, გერმანიისა — ავსტრიასა და ჩეხოსლოვაკიაზე *(გვ. 9–10)*. **გაეროს წესდება ამ გაკვეთილზე აშენდა:** სანქცია **სავალდებულოა** (მუხ. 25, 41) და ძალაც გათვალისწინებულია (მუხ. 42) — ოღონდ ჩართვის გასაღები ხუთ მუდმივ წევრს უჭირავს (ნაწილი V).

განმარტება

„ჩვენს ყოველ საქმიანობას დღეს, ასე თუ ისე, რომელიმე საერთაშორისო ორგანიზაცია აწესრიგებს" — საკვებს, მოგზაურობას, ფოსტას *(OpenRewi ch.7 §7.3 (G. Baranowska, V. Engström, T. P. Paige), გვ. 259)*.

საერთაშორისო სამართლის კომისიის (ILC) მუხლები საერთაშორისო ორგანიზაციების პასუხისმგებლობის შესახებ ორგანიზაციას განმარტავს, როგორც ერთეულს, რომელიც **ხელშეკრულებით ან საერთაშორისო სამართლით მოწესრიგებული სხვა ინსტრუმენტით** არის დაფუძნებული და აქვს **საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა**; წევრები შეიძლება სახელმწიფოების გარდა სხვა ერთეულებიც იყვნენ *(გვ. 259–260)*.

🔗 **კვ. 4:** სამი ნიშანი — (1) სახელმწიფოების მიერ შექმნა, (2) ხელშეკრულება, (3) მინიმუმ ერთი ორგანო **საკუთარი ნებით**. სამივე „მოქნილია": ორგანიზაციას შეიძლება ქმნიდნენ სახელმწიფოები **და** ორგანიზაციები ერთად; ზოგი კი ხელშეკრულებით კი არა, გენერალური ასამბლეის **გადაწყვეტილებით** იქმნება *(გვ. 260)*.

ქართულ დოქტრინაში — ექვსი ნიშანი

ქართულ სასწავლო ლიტერატურაში **სამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია** განიმარტება, როგორც სუვერენული სახელმწიფოების (ან ორგანიზაციების) **ნებაყოფლობითი გაერთიანება**, რომელიც შექმნილია სახელმწიფოთაშორისი შეთანხმებით ან სხვა ორგანიზაციის რეზოლუციით, აქვს მთავარი და დამხმარე ორგანოების სისტემა და **ავტონომიური ნება**, რომელიც წევრების ნებისგან განსხვავდება *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 10, 17)*. ეს განმარტება **ექვს** ნიშანს აერთიანებს:

#	ნიშანი	რას ნიშნავს	მაგალითი / შენიშვნა	გვ.
1	შექმნილია **საერთაშორისო სამართლის შესაბამისად**	დამფუძნებელი აქტი უნდა შეესაბამებოდეს საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს, პირველ რიგში — **jus cogens (იმპერატიული ნორმა)**	ასეთ ნორმასთან კონფლიქტში მყოფი დამფუძნებელი აქტი **ბათილია** (შდრ. VCLT, მუხ. 53)	11–12
2	იქმნება **ხელშეკრულებით** — როგორც წესი	ხელშეკრულების მხარეები — სუვერენული სახელმწიფოები; ბოლო დროს — **ორგანიზაციებიც**	**გამონაკლისი:** სხვა ორგანიზაციის რეზოლუცია — მაგ., გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (FAO) რეზოლუციით შექმნილი თევზჭერის კომისია ინდოეთის ოკეანეში · **ევროკავშირი** თევზჭერის არაერთი ორგანიზაციის წევრია	12
3	თანამშრომლობა **კონკრეტულ სფეროში**	სახელმწიფოთა ძალისხმევის კოორდინაცია	ეუთო (პოლიტიკური) · ნატო (სამხედრო) · ბირთვული კვლევების ევროპული ორგანიზაცია (სამეცნიერო) · ევროკავშირი (ეკონომიკური) · **გაერო — თითქმის ყველა სფერო** → **ზოგადი** vs **სპეციალური** კომპეტენცია	13–14
4	**საორგანიზაციო სტრუქტურა**	⭐ სწორედ ეს განასხვავებს ორგანიზაციას თანამშრომლობის სხვა ფორმებისგან (კონფერენციისგან!) — **მუდმივობა**	შტაბ-ბინა · უმაღლესი ორგანო (სესია — წელიწადში ერთხელ ან ორ წელიწადში ერთხელ) · აღმასრულებელი ორგანო (საბჭო) · სამდივნო	14
5	**უფლება-მოვალეობები**	**წევრების** უფლება-მოვალეობებიდან მომდინარეობს — მხოლოდ მხარეები	ორგანიზაცია **ვერ გადააჭარბებს** უფლებამოსილებას — მაგ., ატომური	14–15

#	ნიშანი	რას ნიშნავს	მაგალითი / შენიშვნა	გვ.
		წყვეტენ, რა უფლებები ექნება ორგანიზაციას	ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს წესდება უკრძალავს სააგენტოს, დახმარება წესდებასთან შეუთავსებელი პოლიტიკური, ეკონომიკური ან სამხედრო პირობებით გასცეს	
6	**ავტონომიური ნება**	კომპეტენციის ფარგლებში ორგანიზაცია **თავად ირჩევს** მოვალეობების შესრულების ხერხებსა და მეთოდებს	წევრები აკონტროლებენ, რამდენად **კანონიერად** ახორციელებს ორგანიზაცია თავის ნებას	15–16

🎯 **ორი წყარო, ერთი დასკვნა.** OpenRewi ორგანიზაციის ერთ-ერთ **განმსაზღვრელ** ნიშნად წევრებისგან **ავტონომიას** ასახელებს *(გვ. 272)*; ქართული სახელმძღვანელო — **ავტონომიურ ნებას** (ნიშანი 6). ხოლო ნიშანი 5 („ვერ გადააჭარბებს") — იგივე **სპეციალობის პრინციპია**, რომელსაც ნაწილ II-ში ვნახავთ. ავტონომია **და** შეზღუდულობა ერთდროულად — ესაა ორგანიზაციის ბუნების მთავარი დაძაბულობა.

💡 **ტერმინი.** ვენის კონვენციისთვის „საერთაშორისო ორგანიზაცია" ნიშნავს **სამთავრობათაშორისო** ორგანიზაციას *(ორიგინალი: „‚International organization' means an intergovernmental organization." — VCLT, მუხ. 2(1)(i))*. არასამთავრობო ორგანიზაციები ამ კურსში **სუბიექტებად არ განიხილება** (იხ. ნაწილი II, §6).

სამი კლასიფიკაცია

კრიტერიუმი	ტიპები	მაგალითი	წყარო
1. ვის ექვემდებარება?	**სამთავრობათაშორისო** (*intergovernmental*) — სუვერენიტეტს არ ზღუდავს; უმეტესობა სავალდებულო გადაწყვეტილებას ვერ იღებს	გაერო (გამონაკლისით — იხ. ნაწილი V)	გვ. 260
	ზესახელმწიფოებრივი (*supranational*) — კანონშემოქმედებითი, სასამართლო და აღსრულების უფლებამოსილება	**ევროკავშირი** — „ამჟამად ერთადერთი"	გვ. 260
	არასამთავრობო — **შიდა** სამართლით მოწესრიგებული	წითელი ჯვრის საერთაშორისო კომიტეტი (შვეიცარიის სამართალი), Amnesty International (ბრიტანეთის სამართალი)	გვ. 260–261
2. ვინ შეიძლება გაწევრიანდეს?	**ღია** (გლობალური) · **დახურული** (რეგიონული, საერთო ნიშნის, ფუნქციური)	გაერო, ჯანმო · ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაცია, აფრიკის კავშირი, ნატო, OPEC	გვ. 261
3. რას აკეთებს?	**პოლიტიკური** · **ტექნიკური**	გენერალური ასამბლეა · საყოველთაო საფოსტო კავშირი	გვ. 262

ევროკავშირის სასამართლოს ფორმულირებით, წევრმა სახელმწიფოებმა შექმნეს ორგანიზაცია **„რეალური უფლებამოსილებებით, რომლებიც სუვერენიტეტის შეზღუდვიდან ან უფლებამოსილებების გადაცემიდან მომდინარეობს"** *(ორიგინალი: „real powers stemming from a limitation of sovereignty or a transfer of powers" — Costa v E.N.E.L. (1964); ციტ.: OpenRewi, გვ. 260)*.

> 🇬🇪 **დახურული ორგანიზაციის საზღვრები მოძრავია.** სომხეთი, აზერბაიჯანი და საქართველო თავიდან ევროპის საბჭოში გაწევრიანების **უფლების არმქონედ** ჩაითვალნენ, რადგან გეოგრაფიულად **აზიის** ნაწილად მიიჩნიეს. საუკუნეთა მიჯნაზე ისინი მაინც მიიღეს *(OpenRewi, გვ. 261)*.

> 💡 **„ტექნიკური" ≠ აპოლიტიკური.** საფოსტო კავშირის საქმიანობა თითქოს ტექნიკურია, მაგრამ აშშ მისგან გასვლით დაიმუქრა, რადგან ჩინეთი, მისი აზრით, განვითარებადი ქვეყნის სტატუსით სარგებლობდა *(OpenRewi, გვ. 262)*.

> 🔄 **ორგანიზაციას შეუძლია ტიპი შეიცვალოს.** დაკარგულ პირთა საერთაშორისო კომისია 1996 წელს სარაევოში არასამთავრობო ორგანიზაციად შეიქმნა; 2014 წელს ხუთმა სახელმწიფომ ხელშეკრულებით მას **სამთავრობათაშორისო** სტატუსი მიანიჭა *(OpenRewi, გვ. 261)*.

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი — დარგი და მისი წყაროები

საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი — თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის დარგი: ნორმები, რომლებიც აწესრიგებს ორგანიზაციების **შექმნას, სამართლებრივ სტატუსს, უფლებამოსილებასა და საქმიანობის წესს**. დარგი აერთიანებს როგორც **ყველა** ორგანიზაციისთვის **საერთო** ნორმებს, ისე **ინდივიდუალურ** ნორმებს, რომლებიც ცალკეული ორგანიზაციის სპეციფიკას ასახავს *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 11; ციტ.: „თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი — ლექსიკონი-ცნობარი", 2003)*.

დარგის წყაროები *(გვ. 16)*:

	წყარო	მაგალითი
ა	ორგანიზაციების **დამფუძნებელი აქტები**	გაეროს წესდება · იუნესკოს წესდება
ბ	საერთაშორისო **ხელშეკრულებები და შეთანხმებები**	⭐ განსაკუთრებით — შეთანხმებები ორგანიზაციის **სტატუსზე, შტაბ-ბინაზე, პრივილეგიებსა და იმუნიტეტებზე** *(გვ. 17)*
გ	საერთაშორისო **ჩვეულებები**	კვ. 2
დ	ორგანიზაციების **გადაწყვეტილებები**	ასამბლეის რეზოლუცია მუხ. 17-ის საფუძველზე (ბიუჯეტი) *(OpenRewi, გვ. 268)*

მთელი დარგი უნდა შეესაბამებოდეს **გაეროს წესდებაში ასახულ** ძირითად პრინციპებს — სუვერენული თანასწორობიდან კეთილსინდისიერ შესრულებამდე (კვ. 3) *(გვ. 16)*.

> 🧩 **კვ. 2-ის ხაფანგი.** შეადარეთ ეს სია ICJ-ის სტატუტის **მუხ. 38(1)**-ს. **„დ" — ორგანიზაციის გადაწყვეტილება — მუხ. 38-ში არ წერია.** ნიშნავს ეს, რომ ის წყარო არ არის? პასუხი ორგანიზაციის **შიგნით** და **გარეთ** განსხვავებულია: შიდა სამართლისთვის (ბიუჯეტი, პროცედურა) — წყაროა; **გარე** სამყაროსთვის — მხოლოდ მაშინ, როცა დამფუძნებელი აქტი ამის ძალას აძლევს (მუხ. 25!) ან როცა რეზოლუცია **ჩვეულების** მტკიცებულებად იქცევა (კვ. 2).
>
> ვენის კონვენციაც ამ ორმაგობას ითვალისწინებს: ის ვრცელდება ორგანიზაციის დამფუძნებელ ხელშეკრულებაზე — **„ორგანიზაციის ნებისმიერი შესაბამისი წესის შეუზღუდავად"** *(ორიგინალი: „without prejudice to any relevant rules of the organization" — VCLT, მუხ. 5)*.

II. ორგანიზაციის ავტონომია

ორგანიზაციის ერთ-ერთი განმსაზღვრელი ნიშანი მისი **ავტონომიაა წევრი სახელმწიფოებისგან** *(OpenRewi, გვ. 272)*. ის **რვა** რამეში ვლინდება — პირველი ოთხი OpenRewi-ს მიხედვითაა, ბოლო ოთხი (§5–§8) ქართული სახელმძღვანელოს სამართალსუბიექტობის ნიშნებს მიჰყვება *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 19–34)*.

> 🧱 **სამართალსუბიექტობის ოთხი ელემენტი** *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 18)*:
>
> | ელემენტი | კითხვა |
> |---|---|
> | **უფლებაუნარიანობა** | შეიძლება ჰქონდეს უფლებები და მოვალეობები? |
> | **ქმედუნარიანობა** | შეუძლია **საკუთარი ქმედებით** განახორციელოს ისინი? |
> | **სამართალშემოქმედებაში მონაწილეობა** | შეუძლია მონაწილეობა მიიღოს ნორმების შექმნაში? (→ §6) |
> | **პასუხისმგებლობა** | აგებს პასუხს საკუთარ ქმედებაზე? (→ §8) |
>
> ორგანიზაციის **ნება** — არც წევრების ნებათა **ჯამია** და არც მათი შერწყმა: ის **ახალი ხარისხისაა**. მისი წყარო დამფუძნებელი აქტია — წევრების ნებათა **შეჯერების** პროდუქტი *(გვ. 18)*. ორგანიზაცია ამიტომ არ არის მხოლოდ „წევრების კოლექტიური წარმომადგენელი" — თორემ მისი შექმნა აზრს დაკარგავდა *(გვ. 17)*.

1. სამართალსუბიექტობა — ორი განზომილება

განზომილება	სად წერია	ვის მიმართ მოქმედებს
შიდა სამართალსუბიექტობა	დამფუძნებელ ხელშეკრულებაში, ჩვეულებრივ — **წესდება, მუხ. 104**: „ორგანიზაცია თითოეული წევრის ტერიტორიაზე სარგებლობს ისეთი ქმედუნარიანობით, რომელიც აუცილებელია მისი ფუნქციების შესასრულებლად და მიზნების მისაღწევად“	მხოლოდ **წევრების** მიმართ
საერთაშორისო სამართალსუბიექტობა	პირდაპირი დებულება **იშვიათია**, განსაკუთრებით ღია ორგანიზაციებში	*Reparation* (კვ. 4)

(OpenRewi, გვ. 262–263). სუბიექტობის არქონა პრაქტიკული პრობლემაა: ორგანიზაცია შეიძლება ვერ დებდეს შეთანხმებებს და ვერ ქირაობდეს შენობას. **ეუთოს** (OSCE) ამის გამო არაერთი პრაქტიკული დაბრკოლება შეხვდა *(გვ. 263)*.

> ⚠ **წაკითხვისას ყურადღება.** ქართული სახელმძღვანელო წერს, რომ ზოგი ორგანიზაციის დამფუძნებელი აქტი პირდაპირ აცხადებს მის საერთაშორისო სამართალსუბიექტობას *(გეფერიძე/ხაბალია, გვ. 19)*; OpenRewi კი — რომ ეს **იშვიათობაა**, განსაკუთრებით ღია ორგანიზაციებში *(გვ. 263)*. ეს წინააღმდეგობა არ არის: ორივე ამბობს, რომ **ძირითადი გზა** ისევ *Reparation*-ის ლოგიკაა.
>
> იმავე სახელმძღვანელოში *Reparation* (1949) „გადაწყვეტილებადაა“ მოხსენიებული *(გვ. 18–19)*. ზუსტად — ეს **საკონსულტაციო დასკვნაა** (*advisory opinion*), არა სადავო საქმეზე გამოტანილი **გადაწყვეტილება** (*judgment*): ICJ-ის სტატუტი მათ სხვადასხვა მუხლით აწესრიგებს (მუხ. 65 და მუხ. 59). განსხვავება მნიშვნელოვანია — კვ. 14.

2. უფლებამოსილებები — მინიჭებული, ნაგულისხმევი, „თანდაყოლილი“

- **მინიჭება (attribution/conferral):** უფლებამოსილების მთავარი წყარო — წევრების მიერ მინიჭება დამფუძნებელ ხელშეკრულებაში. ძირითადი წესი: ორგანიზაცია **მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში** უნდა დარჩეს *(გვ. 263)*.
- **implied powers (ნაგულისხმევი უფლებამოსილებები)** — კვ. 4, *Reparation*: რაც აუცილებელია მოვალეობების შესასრულებლად *(გვ. 264)*.
- **სპეციალობის პრინციპი** — ორგანიზაციას, სახელმწიფოსგან განსხვავებით, **ზოგადი კომპეტენცია არ აქვს** *(გვ. 264)*.
- **„თანდაყოლილი უფლებამოსილებების“ მიდგომა** (*inherent powers approach*) — ზოგიერთი ავტორის აზრით, ორგანიზაციას, სახელმწიფოს მსგავსად, შეუძლია ნებისმიერი სუვერენული აქტი, რისი პრაქტიკული შესაძლებლობაც აქვს. **გავრცელებული პოზიცია კი საპირისპიროა:** კონკრეტული უფლებამოსილება მხოლოდ სამართალსუბიექტობიდან **არ გამომდინარეობს** *(გვ. 264)*.

> 📌 **ცოტა ორგანიზაციას შეუძლია წევრებისთვის პირდაპირ სავალდებულო გადაწყვეტილების მიღება — „ძირითადად, ევროკავშირს და გაეროს უშიშროების საბჭოს“** *(OpenRewi, გვ. 263)*. დანარჩენები გავლენას სხვა გზით ახდენენ.

3. იმუნიტეტები

ორგანიზაცია და მისი თანამშრომლები სარგებლობენ იმ იმუნიტეტებით, რომლებიც აუცილებელია ფუნქციების შესასრულებლად — რომ **კონკრეტული სახელმწიფოს ინტერესისა და პოლიტიკური ზეწოლისგან დამოუკიდებლად** იმოქმედონ *(OpenRewi, გვ. 265; წესდება, მუხ. 105(1))*. დეტალები — კვ. 8.

- **ვისზე ვრცელდება?** მუხ. 105(2) — წევრების **წარმომადგენლებზე** და ორგანიზაციის **თანამდებობის პირებზე**, ოღონდ იმდენად, რამდენადაც აუცილებელია ფუნქციების **დამოუკიდებლად** განსახორციელებლად *(ორიგინალი: „…such privileges and immunities as are necessary for the independent exercise of their functions in connection with the Organization.“)*.

- **სად წერია დეტალები?** ზოგადი ფორმით — დამფუძნებელ აქტში; დეტალურად — **შტაბ-ბინის შესახებ შეთანხმებაში** ან ორგანიზაციასა და სახელმწიფოს შორის **სპეციალურ შეთანხმებაში** *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 29)*.
- ⭐ **იმუნიტეტი ორგანიზაციისაა, არა პირის.** ის ენიჭება **ორგანიზაციის ინტერესებიდან** და არა პირადი სარგებლისთვის; ამიტომ უმაღლეს თანამდებობის პირს (გენერალურ მდივანს, გენერალურ დირექტორს) **უფლებაც აქვს და მოვალეობაც**, უარი თქვას თანამშრომლის იმუნიტეტზე, თუ ის მართლმსაჯულებას უშლის ხელს და უარი ორგანიზაციას არ ავნებს *(გვ. 30–31)*.
- სახელმძღვანელოს მიხედვით, ორგანიზაცია იმუნიტეტს **ვერ** დაეყრდნობა, როცა **საკუთარი ინიციატივით** შედის სამოქალაქო ურთიერთობებში სხვა ქვეყანაში *(გვ. 31)*.

4. წევრობა — შეყვანა და გარიცხვა

ორგანიზაციაში გაწევრიანების ავტომატური უფლება სახელმწიფოს არ აქვს. ორგანიზაციას შეუძლია წევრის უფლებების შეზღუდვაც — მაგალითად, **ხმის უფლების** *(OpenRewi, გვ. 265; წესდება, მუხ. 19)*.

> 🇬🇪 **2022 წლის 16 მარტს** ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა, უკრაინის წინააღმდეგ რუსეთის აგრესიის საპასუხოდ, **რუსეთის ფედერაცია ორგანიზაციიდან გარიცხა**; რუსეთმა ერთი დღით ადრე თავად გამოაცხადა გასვლა *(OpenRewi, გვ. 265)*.
>
> **გაეროს** წესდებაშიც იგივე მექანიზმია — მუხ. 6: წევრი, რომელიც წესდების პრინციპებს **სისტემატურად** არღვევს, შეიძლება გაირიცხოს გენერალური ასამბლეის მიერ უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით. **ის არასოდეს გამოუყენებიათ.** ნაცვლად ამისა, გაერო სხვა საშუალებებს იყენებს — მაგალითად, **უფლებამოსილების სიგელების** (*credentials*) უარყოფას *(OpenRewi, გვ. 265)*.

5. ხელშეკრულებების დადება

ხელშეკრულების დადების უფლება სამართალსუბიექტობის ერთ-ერთი **ძირითადი** კრიტერიუმია: სუბიექტის ნიშანია, რომ შეუძლია საერთაშორისო ნორმების შემუშავება *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 22)*.

- **ვინ წყვეტს, შეუძლია თუ არა? — თავად ორგანიზაციის წესები.** ამას ამბობს 1986 წლის ვენის კონვენცია სახელმწიფოებსა და ორგანიზაციებს შორის ხელშეკრულებების შესახებ (მუხ. 6) *(გვ. 20, 22)*; სახელმძღვანელოს მიხედვით, **საქართველო ამ კონვენციის მონაწილე არ არის** *(გვ. 20)*.
- **წესდება ზოგჯერ დუმს** (მაგ., ნატო, საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია) — მაშინ მოქმედებს ნაგულისხმევი კომპეტენციის ლოგიკა (§2) *(გვ. 22)*. **ზოგჯერ პირდაპირ წერს:**

> „საბჭოს შეუძლია, ორგანიზაციის სახელით, დადოს შეთანხმებები სხვა საერთაშორისო ორგანოებთან საერთო სამსახურების შენახვისა და პერსონალთან დაკავშირებული საერთო წესების თაობაზე, ხოლო ასამბლეის თანხმობით — სხვა ისეთი შეთანხმებებიც, რომლებიც ორგანიზაციის მუშაობას ხელს შეუწყობს.“
>
> *ორიგინალი:* „The Council, on behalf of the Organization, may enter into agreements with other international bodies for the maintenance of common services and for common arrangements concerning personnel and, with the approval of the Assembly, may enter into such other arrangements as may facilitate the work of the Organization.“
>
> — *ჩიკაგოს კონვენცია (1944), მუხ. 65 — საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის ორგანიზაცია (ICAO)*

- **რა ძალა აქვს ასეთ ხელშეკრულებას?** იგივე, რაც სახელმწიფოთა შორის დადებულს. 1969 წლის ვენის კონვენცია თავად ორგანიზაციის ხელშეკრულებებზე არ ვრცელდება, მაგრამ აცხადებს, რომ ეს **არ ეხება** „ასეთი შეთანხმებების სამართლებრივ ძალას“ *(ორიგინალი: „shall not affect: (a) The legal force of such agreements“ — VCLT, მუხ. 3(a))*.

6. სამართალშემოქმედება — „კანონმდებელი“ არ არის, მაგრამ...

⭐ **არც ერთ ორგანიზაციას — გაეროსაც კი — „საკანონმდებლო“ უფლებამოსილება არ აქვს.** ორგანიზაციის რეკომენდაციაში ან ხელშეკრულების პროექტში ჩაწერილი ნორმა საერთაშორისო სამართლის ნორმა მაშინ ხდება, როცა მას **სახელმწიფოები აღიარებენ** *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 24)*.
🔗 ეს ემთხვევა OpenRewi-ს: პირდაპირ სავალდებულო გადაწყვეტილებას „ძირითადად, ევროკავშირი და უშიშროების საბჭო“ იღებს *(გვ. 263)*.

დოქტრინული დავა *(გვ. 25–26)*:

პოზიცია	არსი	ავტორები
ვიწრო	ორგანიზაცია ნორმას ქმნის **მხოლოდ** მაშინ, როცა ამის უფლება დამფუძნებელ აქტშია; ნაგულისხმევი კომპეტენციიდან ამოსვლა საშიშია — წესდების „რევიზიამდე" მიგვიყვანს	კ. სკუბიშევსკი · პ. რადოინოვი
ფართო	ორგანიზაციას შეუძლია ნორმის შემუშავება მაშინაც, როცა წესდება **დუმს**	—

სახელმძღვანელოს დასკვნით, **ფართო** პოზიცია უფრო რეალისტურია: ბევრ წესდებაში ასეთი დებულება არ წერია, ორგანიზაციები კი სამართალშემოქმედების **ყველა სტადიაში** აქტიურად მონაწილეობენ *(გვ. 25–26)*. ეს **არ ნიშნავს** შეუზღუდაობას: სამართალშემოქმედება კანონზომიერია, თუ საერთაშორისო სამართლის **პროგრესული განვითარებისკენაა** მიმართული და **იმპერატიულ ნორმებს** შეესაბამება *(გვ. 27)*. 🔗 წესდების მუხ. 13(1)(a) — ასამბლეა ხელს უწყობს „საერთაშორისო სამართლის პროგრესულ განვითარებასა და მის კოდიფიკაციას" *(ორიგინალი: „encouraging the progressive development of international law and its codification")*.

როლები ხელშეკრულების „სიცოცხლის ციკლში" *(გვ. 27–28)* — 🔗 ნაწილი III:

> **ინიციატორი** → **ტექსტის ავტორი** (მაგ., ILC) → **კონფერენციის მომწვევი** → კონფერენციის ფუნქციის შემსრულებელი (ტექსტის შეთანხმება საკუთარ ორგანოში) → **დეპოზიტარი** → ვალდებულებები **განმარტებისა და გადასინჯვისას**

ორგანიზაციის გადაწყვეტილებები გავლენას ახდენს **ჩვეულებით ნორმებზეც** — მათ ჩასახვაზე, განმტკიცებასა თუ შეწყვეტაზე *(გვ. 28)* (კვ. 2).

> 🚫 **არასამთავრობო ორგანიზაციები** საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები **არ არიან** და სამართალშემოქმედებაში ვერ მონაწილეობენ. მაგრამ მათი როლის **სრული** უგულებელყოფა ფაქტებზე თვალის დახუჭვა იქნებოდა *(გვ. 26)*. 🔗 წითელი ჯვრის საერთაშორისო კომიტეტი — შიდა სამართლის ორგანიზაცია (ზემოთ), რომლის ჩვეულებითი ჰუმანიტარული სამართლის კვლევაც (2005) დღეს კვ. 15-ის ძირითადი წყაროა.

7. კონტროლი და სანქციები

კონტროლის უფლება **დამოუკიდებლობის** ნიშანია: ორგანიზაცია წევრებს ამოწმებს, და არა პირიქით *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 31)*.

კონტროლის ორი მეთოდი *(გვ. 31–32)*:

1. **წევრების მოხსენებები** — ყველაზე გავრცელებული (მაგ., იუნესკო: მოხსენებები კანონებზე, სტატისტიკაზე, რეკომენდაციების შესრულებაზე).
2. **ადგილზე დაკვირვება და ინსპექცია** — მაგ., ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს **გარანტიების სისტემა** (*safeguards*).

სანქციების ორი ჯგუფი *(გვ. 32)*:

ჯგუფი	ვის შეუძლია	რა
ა) ზოგადი	**ნებისმიერ** ორგანიზაციას	წევრობის შეჩერება · გარიცხვა (§4) · წევრობაზე უარი · თანამშრომლობიდან ჩამოცილება
ბ) სპეციალური	მხოლოდ **მკაცრად განსაზღვრულ** ორგანიზაციებს — მათი მიზნებიდან გამომდინარე	**უშიშროების საბჭო — ძალა** (მუხ. 42) · ატომური ენერგიის სააგენტო — „მაკორექტირებელი ზომები" ბირთვული ობიექტის მიმართ

⚖️ **„ბ" ჯგუფში უშიშროების საბჭო მარტოა.** მუხ. 42 — საჰაერო, საზღვაო ან სახმელეთო ძალით ქმედება, „დემონსტრაციების, ბლოკადისა და სხვა ოპერაციების" ჩათვლით. **ეს ერთადერთი ორგანოა, რომელსაც ძალის ავტორიზაცია შეუძლია** *(Certain Expenses, 1962, გვ. 163 — „It is only the Security Council which can require enforcement by coercive action against an aggressor")* — და სწორედ ამიტომაა ვეტოს საკითხი ასე მწვავე (ნაწილი V).

8. პასუხისმგებლობა

თუ ორგანიზაცია დამოუკიდებელი სუბიექტია, ის **პასუხისმგებლობის** სუბიექტიცაა — მაგ., თანამდებობის პირების უკანონო ქმედებაზე ან პრივილეგიებისა და იმუნიტეტის ბოროტად გამოყენებაზე *(გეფერიძე/ხაზალია, გვ. 33)*. ყველაზე ნათელი ნორმები **კოსმოსურ სამართალშია**:

> „როცა საქმიანობას კოსმოსურ სივრცეში (...) **საერთაშორისო ორგანიზაცია** ახორციელებს, ამ ხელშეკრულების დაცვაზე პასუხისმგებლობა ეკისრება **როგორც საერთაშორისო ორგანიზაციას, ისე** ხელშეკრულების მონაწილე იმ სახელმწიფოებს, რომლებიც ამ ორგანიზაციაში მონაწილეობენ."
>
> *ორიგინალი:* „When activities are carried on in outer space, including the Moon and other celestial bodies, by an international organization, responsibility for compliance with this Treaty shall be borne both by the international organization and by the States Parties to the Treaty participating in such organization."
>
> — *ხელშეკრულება კოსმოსური სივრცის შესახებ (1967), მუხ. VI (ST/SPACE/11, PDF გვ. 12)*

1972 წლის კონვენცია კოსმოსური ობიექტებით მიყენებული ზიანისთვის პასუხისმგებლობის შესახებ ამას **აკონკრეტებს**: ორგანიზაცია და მისი წევრი სახელმწიფოები (კონვენციის მონაწილეები) **სოლიდარულად** (*jointly and severally*) აგებენ პასუხს, ოღონდ **ორი პირობით**:

> „(ა) ზიანის კომპენსაციის ნებისმიერი პრეტენზია **პირველად ორგანიზაციას** წარედგინება; (ბ) მხოლოდ მაშინ, თუ ორგანიზაციამ **ექვსი თვის** განმავლობაში არ გადაიხადა (...) თანხა, შეუძლია მომჩივან სახელმწიფოს, პასუხისმგებლობა **წევრ სახელმწიფოებს** დააკისროს."
>
> *ორიგინალი:* „(a) Any claim for compensation in respect of such damage shall be first presented to the organization; (b) Only where the organization has not paid, within a period of six months, any sum agreed or determined to be due as compensation for such damage, may the claimant State invoke the liability of the members which are States Parties to this Convention for the payment of that sum."
>
> — *Liability Convention (1972), მუხ. XXII(3) (ST/SPACE/11, PDF გვ. 26)*

💡 **„სოლიდარული" ≠ „თანაბარი".** სოლიდარული პასუხისმგებლობისას მომჩივანს შეუძლია **მთელი** თანხა მოსთხოვოს ნებისმიერ პასუხისმგებელს — წილებად დაყოფა მათი შიდა საქმეა. ხოლო მუხ. XXII(3) **რიგს** ადგენს: ჯერ ორგანიზაცია, მერე — წევრები. ეს სწორედ ორგანიზაციის **ავტონომიის** აღიარებაა: მას წევრების „ფარად" კი არა, პირველ მოპასუხედ განიხილავენ.

⚠️ **კრიტიკული კითხვა.** ქართულ სახელმძღვანელოში ნათქვამია, რომ უცხო საჰაერო სივრცეში სუვერენიტეტის დარღვევისთვის სახელმწიფოს ICAO-ს ასამბლეაში შეიძლება ხმის უფლება შეუჩერდეს ჩიკაგოს კონვენციის მუხ. 88-ით *(გვ. 34)*. ტექსტი **უფრო ვიწროა:** ასამბლეა აჩერებს ხმის უფლებას სახელმწიფოსი, რომელიც **„ამ თავის დებულებების მიხედვით"** — ანუ **დავების** თავის (XVIII) მიხედვით — ვალდებულების დამრღვევად იქნა მიჩნეული *(ორიგინალი: „The Assembly shall suspend the voting power in the Assembly and in the Council of any contracting State that is found in default under the provisions of this Chapter." — მუხ. 88)*. ანუ სანქცია მოჰყვება **დავაზე გამოტანილი გადაწყვეტილების** შეუსრულებლობას, არა ავტომატურად — ყოველ დარღვევას. **გაკვეთილი:** სახელმძღვანელოს მუხლი ყოველთვის ტექსტით გადაამოწმეთ.

🔗 სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა — **კვ. 10** (ARSIWA); ILC-ს ორგანიზაციების პასუხისმგებლობაზეც აქვს მუხლები (ნაწილი I, განმარტება).

III. კონფერენციები — ორგანიზაციის „წინამორბედი"

კონფერენცია ≠ ორგანიზაცია

საერთაშორისო **კონფერენცია** სახელმწიფოთა **დროებითი** შეკრებაა კონკრეტული მიზნით; ის **საკუთარი ნების მქონე ორგანოს** არ ქმნის. ორგანიზაცია — **მუდმივია** (კვ. 4-ის მე-3 ნიშანი).

კონფერენცია, როგორც კანონშემოქმედების ადგილი

> „მრავალმხრივი ხელშეკრულებები, განსაკუთრებით **„კანონშემოქმედებითი ხელშეკრულებები"**, საერთაშორისო კონფერენციებზე მზადდება, რომლებსაც, ჩვეულებრივ, **საერთაშორისო ორგანიზაციები იწვევენ**."
>
> *ორიგინალი:* „Multilateral treaties, especially 'law-making treaties', are negotiated at international conferences, usually summoned by international organisations."
>
> — *OpenRewi ch.6 §6.1, გვ. 166*

სახელმწიფოები თავად წყვეტენ კონფერენციის ადგილს, ვადებს, ფორმატს და პროცედურის წესებს. ვენის კონვენცია მხოლოდ **მინიმალურ წესს** ადგენს:

> „საერთაშორისო კონფერენციაზე ხელშეკრულების ტექსტის მიღება ხდება **დამსწრე და ხმის მიმცემი სახელმწიფოების ორი მესამედის** ხმით, თუ იმავე უმრავლესობით სხვა წესის გამოყენებას არ გადაწყვეტენ."
>
> *ორიგინალი:* „The adoption of the text of a treaty at an international conference takes place by the vote of two thirds of the States present and voting, unless by the same majority they shall decide to apply a different rule."
>
> — *ხელშეკრულებათა სამართლის შესახებ ვენის კონვენცია (VCLT), მუხ. 9(2)*

პრაქტიკაში სახელმწიფოები ხმის მიცემას მხოლოდ მაშინ მიმართავენ, როცა კონსენსუსი შეუძლებელი ჩანს *(OpenRewi ch.6, გვ. 166)*. ხშირად სამუშაო ტექსტს წინასწარ ამზადებს ექსპერტთა კომიტეტი — მაგალითად, **ILC** *(იქვე)*.

კონფერენციის სამი შესაძლო შედეგი

შედეგი	მაგალითი	სამართლებრივი ძალა
ხელშეკრულება	ვენის კონფერენცია — VCLT (1969) · **სან-ფრანცისკოს კონფერენცია — გაეროს წესდება (1945)**	სავალდებულო (მონაწილეებისთვის)
„რბილი სამართალი" (soft law)	სტოკჰოლმის დეკლარაცია (1972) · რიოს დეკლარაცია (1992) — „სახელმწიფოთაშორისი კონფერენციების არასავალდებულო შედეგები" *(OpenRewi ch.6, გვ. 207)*	არასავალდებულო (კვ. 2)
ორგანიზაცია	სან-ფრანცისკო → **გაერო**	ახალი სუბიექტი

> 🔗 **კვ. 3-ის ჰელსინკის დასკვნითი აქტი (1975)** — ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის **კონფერენციის** დოკუმენტი. თავად აქტი ამბობს, რომ ის **„არ ექვემდებარება რეგისტრაციას წესდების მუხ. 102-ის მიხედვით"** *(ორიგინალი: „not eligible for registration under Article 102 of the Charter of the United Nations" — Helsinki Final Act, PDF გვ. 62)* — ანუ ხელშეკრულება **არ არის**.
>
> ამ კონფერენციის მემკვიდრე — **ეუთო** — დღეს ორგანიზაციად მოიხსენიება, მაგრამ, როგორც ვნახეთ, **სამართალსუბიექტობის არქონის** გამო პრაქტიკულ დაბრკოლებებს აწყდება *(OpenRewi ch.7, გვ. 263)*. კონფერენციიდან ორგანიზაციამდე გზა **ბოლომდე არ გაუვლია**.

IV. გაერო — „უმთავრესი ორგანიზაცია"

დაბადება კონფერენციაზე

- **1942 წლის 1 იანვარი** — ტერმინი „გაერთიანებული ერები" პირველად — **„გაერთიანებული ერების დეკლარაციაში"** *(OpenRewi ch.7 §7.3, გვ. 266)*.
- **1945 წლის აპრილი — სან-ფრანცისკოს კონფერენცია**, 50 სახელმწიფო; პოლონეთმა ხელი მთავრობის ჩამოყალიბების შემდეგ მოაწერა და **51-ე** პირვანდელი წევრი გახდა *(გვ. 266)*.
- დღეს — **193** წევრი *(გვ. 266, 2023 წლის ივნისის მდგომარეობით)*.

წესდება თავად ამბობს, რომ პირვანდელი წევრები არიან სახელმწიფოები, რომლებმაც **„მონაწილეობა მიიღეს გაერთიანებული ერების კონფერენციაში საერთაშორისო ორგანიზაციის შესახებ სან-ფრანცისკოში”** *(წესდება, მუხ. 3)*. **კონფერენციამ შექმნა ორგანიზაცია.**

მიზნები — მუხ. 1

პრეამბულის პირველი სიტყვები: **„გადავარჩინოთ მომავალი თაობები ომის უბედურებისგან, რომელმაც ჩვენს სიცოცხლეში ორჯერ მოუტანა კაცობრიობას აუწერელი მწუხარება”** *(ორიგინალი: „to save succeeding generations from the scourge of war, which twice in our lifetime has brought untold sorrow to mankind”)*.

მუხ. 1	მიზანი
(1)	საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნება — **კოლექტიური ზომები** + დავების **მშვიდობიანი** მოგვარება
(2)	მეგობრული ურთიერთობები — თანასწორუფლებიანობისა და **თვითგამორკვევის** პრინციპზე (კვ. 3)
(3)	თანამშრომლობა ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, ჰუმანიტარულ საკითხებში; **ადამიანის უფლებები**
(4)	„ცენტრი ერების მოქმედებათა ჰარმონიზაციისთვის”

მუხ. 2-ის პრინციპები — კვ. 3.

⭐ წესდება — „მსოფლიო კონსტიტუცია”?

> „...გაეროს წევრების ვალდებულებებს შორის ამ წესდებით და ნებისმიერი სხვა საერთაშორისო შეთანხმებით ნაკისრ ვალდებულებებს შორის კოლიზიის შემთხვევაში **უპირატესობა ამ წესდებით ნაკისრ ვალდებულებებს ენიჭება**.“
>
> *ორიგინალი:* „In the event of a conflict between the obligations of the Members of the United Nations under the present Charter and their obligations under any other international agreement, their obligations under the present Charter shall prevail.“
>
> — *წესდება, მუხ. 103*

მუხ. 103 წესდებას **სხვა ხელშეკრულებებზე მაღლა** აყენებს — ეს ერთ-ერთი არგუმენტია წესდების, როგორც „მსოფლიო კონსტიტუციის”, სასარგებლოდ *(OpenRewi, გვ. 267)*. და კიდევ: მუხ. 2(6) ორგანიზაციას ავალებს უზრუნველყოს, რომ **არაწევრებიც** მოქმედებდნენ ამ პრინციპების შესაბამისად.

მაგრამ: მუხ. 2(6) შეიძლება **ეწინააღმდეგებოდეს** ხელშეკრულებათა სამართლის ფუნდამენტურ პრინციპს — „ხელშეკრულება მესამე სახელმწიფოსთვის ვალდებულებებს ან უფლებებს მისი თანხმობის გარეშე არ ქმნის” *(VCLT, მუხ. 34; OpenRewi, გვ. 267)*.

V. ექვსი მთავარი ორგანო

წესდების მუხ. 7(1): გენერალური ასამბლეა · უშიშროების საბჭო · ეკონომიკური და სოციალური საბჭო · სამეურვეო საბჭო · მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლო · სამდივნო.

> ⚠⚠ **ორი წესდება.** 1945 წლის **თავდაპირველი** ტექსტი და **მოქმედი** ტექსტი ოთხ მუხლში განსხვავდება. 1963 წლის ცვლილებებით (ძალაში — 1965) უშიშროების საბჭო **11-დან 15 წევრამდე** გაიზარდა, საჭირო ხმები — **7-დან 9-მდე**; ეკონომიკური და სოციალური საბჭო **18** → **27** (1965) → **54** (1973) *(წესდების ოფიციალური შენიშვნა ცვლილებების შესახებ, მუხ. 23, 27, 61, 109)*.
>
> **ძველ წიგნში ან PDF-ში შეიძლება „seven members” ამოიკითხოთ.** ეს შეცდომა არ არის — ეს 1945 წლის ტექსტია. გამოცდაზე — **მოქმედი** ტექსტი.

1. გენერალური ასამბლეა — „ერთი წევრი, ერთი ხმა“

რა	როგორ	მუხლი
შემადგენლობა	**ყველა** წევრი	9
კომპეტენცია	**ნებისმიერი** საკითხის განხილვა წესდების ფარგლებში + **რეკომენდაციები**	10
⚠️ შეზღუდვა	სანამ **საბჭო** ასრულებს ფუნქციებს დავაზე/სიტუაციაზე, ასამბლეა რეკომენდაციას **არ იღებს** (თუ საბჭო არ სთხოვს)	12(1)
ბიუჯეტი	ასამბლეა **ამტკიცებს** ბიუჯეტს; ხარჯებს წევრები ასამბლეის მიერ დადგენილი **განაწილებით** იღებენ	17
ხმა	**ერთი** ხმა; „მნიშვნელოვანი საკითხები“ — **ორი მესამედი** (მშვიდობა და უსაფრთხოება, არჩევნები, მიღება, გარიცხვა, ბიუჯეტი); სხვა — **უმრავლესობა**	18
დავალიანება	ორი წლის შენატანის ოდენობის დავალიანება → **ხმის უფლება არ აქვს**	19
სესიები	ყოველწლიური + **სპეციალური**	20

ექვსი კომიტეტი: I — განიარაღება და საერთაშორისო უსაფრთხოება · II — ეკონომიკური და ფინანსური · III — სოციალური, ჰუმანიტარული, კულტურული · IV — სპეციალური პოლიტიკური და დეკოლონიზაცია · V — ადმინისტრაციული და საბიუჯეტო · **VI — სამართლებრივი** *(OpenRewi, გვ. 268)*.

ასამბლეის რეზოლუციის ძალა

ასამბლეის რეზოლუციები, **ბიუჯეტის (მუხ. 17) გარდა, ფორმალურად სავალდებულო არ არის**. მაგრამ ისინი შეიძლება იყოს **სახელმწიფოთა პრაქტიკის და/ან opinio juris-ის (სამართლებრივი ვალდებულების რწმენა) გამოხატულება** და ჩვეულების ჩამოყალიბებას შეუწყოს ხელი (კვ. 2); ზოგი რეზოლუცია თავად იძენს ჩვეულების სტატუსს — მაგალითად, **ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია** *(OpenRewi, გვ. 268)*. ასამბლეას შეუძლია ICJ-ს **საკონსულტაციო დასკვნა** სთხოვოს *(წესდება, მუხ. 96)* — სწორედ ასე დაიწყო *Reparation*.

ICJ-მა 1962 წელს უფრო შორსაც წავიდა:

> „...ასამბლეის ფუნქციები და უფლებამოსილებები **არ შემოიფარგლება** განხილვით, შესწავლის ინიცირებითა და რეკომენდაციებით; ისინი **მხოლოდ მოწოდებითი არ არის**.“
>
> *ორიგინალი:* „...the functions and powers conferred by the Charter on the General Assembly are not confined to discussion, consideration, the initiation of studies and the making of recommendations; they are not merely hortatory.“
>
> — *ICJ, Certain Expenses, საკონსულტაციო დასკვნა, ICJ Reports 1962, გვ. 163*

ასამბლეის ზოგ „გადაწყვეტილებას“ **„განმკარგულებელი ძალა“** (*dispositive force*) აქვს: წევრობის შეჩერება, გარიცხვა, ბიუჯეტი *(იქვე)*.

⭐ „მშვიდობისთვის გაერთიანება“ (1950) — ასამბლეა საბჭოს ნაცვლად?

დავუბრუნდეთ კორეას. **1950 წლის აგვისტოდან** სსრკ საბჭოს სხდომებს დაუბრუნდა და **უარყოფითი ხმა** მისცა ახალ პროექტს *(Tomuschat, UN AVL, გვ. 1)*. საბჭო გაიჭედა.

1950 წლის 3 ნოემბერს ასამბლეამ მიიღო **რეზოლუცია 377 A (V) — „მშვიდობისთვის გაერთიანება“** (*Uniting for Peace*): თუ საბჭო **მუდმივი წევრების ერთსულოვნების არარსებობის** გამო ვერ ასრულებს თავის პირველად პასუხისმგებლობას, ასამბლეა **თავად განიხილავს** საკითხს — საჭიროების შემთხვევაში **საგანგებო სპეციალურ სესიაზე** — და იღებს **რეკომენდაციებს** კოლექტიური ზომების

შესახებ, **„საჭიროების შემთხვევაში შეიარაღებული ძალის გამოყენების ჩათვლით“** *(Tomuschat, გვ. 1)*. ხმები: **52 : 5, თავი შეიკავა 2-მა** *(UN AVL, პროცედურული ისტორია)*.

> ⚠️ **ასამბლეა საბჭოს სრულფასოვან ჩამნაცვლებლად ვერ იქცევა:** რეზოლუცია მხოლოდ **„რეკომენდაციებზე“** საუბრობს — სავალდებულო ძალის გარეშე *(Tomuschat, გვ. 1)*. ძალის გამოყენების რეკომენდაცია პრაქტიკაში **მხოლოდ ერთხელ** — კორეაში (რეზ. 498 (V), 1951) *(გვ. 3–4)*.

და 1956 წელს — სუეცის კრიზისი: ასამბლეის **პირველ საგანგებო სპეციალურ სესიაზე** შეიქმნა გაეროს პირველი სამშვიდობო ძალა **UNEF** — **„დაინტერესებული სახელმწიფოების თანხმობით“** *(ICJ, Certain Expenses, გვ. 170–171; Tomuschat, გვ. 2–3)*. დაიბადა **„კლასიკური“ სამშვიდობო ოპერაცია** — ძალა, რომელიც **არ იბრძვის**.

2. უშიშროების საბჭო — „ცარიელი სავარძლის“ ორგანო

რა	როგორ	მუხლი
შემადგენლობა	**15**: **5 მუდმივი** + **10 არამუდმივი** (ასამბლეა ირჩევს 2 წლით; ზედიზედ ხელახლა — არა)	23
არამუდმივთა განაწილება	5 — აფრიკა და აზია · 1 — აღმოსავლეთ ევროპა · 2 — ლათინური ამერიკა · 2 — დასავლეთ ევროპა და სხვ.	GA Res. 1991 (XVIII) (1963) — OpenRewi, გვ. 269
⭐ პასუხისმგებლობა	**„პირველადი“** პასუხისმგებლობა მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე; საბჭო **„წევრების სახელით“** მოქმედებს	24(1)
⭐ ძალა	წევრები თანხმდებიან, **„მიიღონ და შეასრულონ“** საბჭოს გადაწყვეტილებები	**25**
⭐ ხმა	პროცედურული — **9** ხმა; სხვა — **9, „მუდმივი წევრების თანხმობის ხმების ჩათვლით“**; VI თავით გადაწყვეტილებისას **დავის მხარე თავს იკავებს**	**27**
მუშაობა	**მუდმივად** — ნებისმიერ დროს	28(1)

ვეტო — სიტყვა, რომელიც წესდებაში არ წერია

მუხ. 27(3)-ის მოთხოვნა, რომ ყველა მუდმივი წევრი დაეთანხმოს, სასაუბრო ენაზე **„ვეტოს უფლებად“** იწოდება — **თუმცა სიტყვა „ვეტო“ წესდებაში არ არის** *(OpenRewi, გვ. 269)*. პრაქტიკა კი ტექსტს **„განსხვავებულად“** განმარტავს: მუდმივი წევრის **თავშეკავება** მიღებას არ უშლის ხელს *(იქვე; ICJ, Namibia, პარ. 22)*.

> 🎯 **სამი სიტუაცია, სამი პასუხი (მუდმივი წევრი):**
>
> | ხმა | შედეგი | საფუძველი |
> |---|---|---|
> | „წინააღმდეგ“ | ❌ **ვეტო** — არ მიიღება | 27(3) |
> | „თავი შეიკავა“ | ✅ მიიღება (თუ 9 ხმა „მომხრეა“) | *Namibia*, პარ. 22 — პრაქტიკა |
> | **არ დაესწრო** | ❓ **1950 წელს საბჭომ „კი“ თქვა** — ICJ-ს პირდაპირ არ უმსჯელია | Tomuschat, გვ. 1 · **სემინარი** |

VI თავი vs VII თავი

	VI თავი — დავების მშვიდობიანი მოგვარება (მუხ. 33–38)	**VII თავი** — საფრთხე მშვიდობას, მშვიდობის დარღვევა, აგრესია (მუხ. 39–51)
საბჭოს ინსტრუმენტი	**რეკომენდაცია**	**გადაწყვეტილება** — სავალდებულო
ზღურბლი	დავა, რომლის გაგრძელებაც საფრთხეს უქმნის მშვიდობას (მუხ. 33)	**„საფრთხე მშვიდობას, მშვიდობის დარღვევა ან აგრესიის აქტი"** (მუხ. 39)
ზომები	მოლაპარაკება, შუამავლობა, არბიტრაჟი, სასამართლო... (მუხ. 33(1))	**ძალის გამოყენების გარეშე** (მუხ. 41 — სანქციები) → **ძალით** (მუხ. 42)

VII თავის რეზოლუცია — ძალის აკრძალვის (მუხ. 2(4)) **ერთადერთი საყოველთაოდ აღიარებული გამონაკლისი** თავდაცვის გარდა *(OpenRewi, გვ. 269)*. 🔗 კვ. 3 · დეტალურად — კვ. 14.

⭐ მუხ. 25 მხოლოდ VII თავზე ვრცელდება?

> „...მუხ. 25 **არ შემოიფარგლება** იძულებით ზომებთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებებით, არამედ ვრცელდება წესდების შესაბამისად მიღებულ **„უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებებზე"**. უფრო მეტიც, ეს მუხლი მოთავსებულია **არა VII თავში**, არამედ უშუალოდ მუხ. 24-ის შემდეგ (...). მუხ. 25 რომ მხოლოდ მუხ. 41-ისა და 42-ის გადაწყვეტილებებს ეხებოდეს (...), ის **ზედმეტი** იქნებოდა, რადგან ამ ეფექტს მუხ. 48 და 49 უზრუნველყოფს."
>
> *ორიგინალი:* „Article 25 is not confined to decisions in regard to enforcement action but applies to "the decisions of the Security Council" adopted in accordance with the Charter. Moreover, that Article is placed, not in Chapter VII, but immediately after Article 24 in that part of the Charter which deals with the functions and powers of the Security Council. If Article 25 had reference solely to decisions of the Security Council concerning enforcement action under Articles 41 and 42 of the Charter, that is to say, if it were only such decisions which had binding effect, then Article 25 would be superfluous, since this effect is secured by Articles 48 and 49 of the Charter."
>
> — *ICJ, Namibia, 1971, პარ. 113 (გვ. 53)*

და **როგორ გავიგოთ**, სავალდებულოა თუ არა კონკრეტული რეზოლუცია? სასამართლოს პასუხი — **სიტყვებით**, **განხილვებით**, **მოყვანილი მუხლებით** და **ყველა გარემოებით** *(პარ. 114)*. სავალდებულოა ყველასთვის — **„მათ შორის იმ წევრებისთვისაც, რომლებმაც წინააღმდეგ მისცეს ხმა"** *(პარ. 116, გვ. 54)*.

საბჭოს ზღვრები

ერთ-ერთი მკვლევრის აზრით, საბჭოს **„ფაქტობრივად ყველაფრის გადაწყვეტა შეუძლია"** და მაინც სამართლებრივ ჩარჩოში დარჩება *(Österdahl; ციტ.: OpenRewi, გვ. 270)*. მუხ. 39-ის ცნება — „საფრთხე მშვიდობას" — მართლაც **გაფართოვდა**. საბჭომ **ნაგულისხმევი უფლებამოსილებით** სისხლის სამართლის ტრიბუნალებიც კი შექმნა (*Tadić*, ICTY, 1995) და წევრებს **შიდა კანონმდებლობის** მიღებაც დაავალა — ერთგვარი **„მსოფლიო კანონმდებლის"** როლი *(OpenRewi, გვ. 270)*. **მაგრამ** საბჭოს გადაწყვეტილებები წესდების **მიზნებსა და პრინციპებს** უნდა შეესაბამებოდეს *(იქვე; წესდება, მუხ. 24(2))*.

3. სამდივნო და გენერალური მდივანი

- **მუხ. 97:** გენერალურ მდივანს ნიშნავს **ასამბლეა საბჭოს რეკომენდაციით** — „უმაღლესი ადმინისტრაციული თანამდებობის პირი".
- **მუხ. 99:** მდივანს შეუძლია საბჭოს ყურადღება მიაპყროს **ნებისმიერ** საკითხს, რომელიც, მისი აზრით, მშვიდობას ემუქრება — **პოლიტიკური ინიციატივის** უფლება.
- **მუხ. 100:** მდივანი და პერსონალი მითითებებს **არცერთი მთავრობისგან** ან ორგანიზაციის გარეთ მყოფი სხვა ორგანოსგან არ ითხოვენ და არ იღებენ — **დამოუკიდებლობა**; წევრები პატივს სცემენ მათი პასუხისმგებლობის „ექსკლუზიურად საერთაშორისო ხასიათს".

წესდება გენერალურ მდივანს **„ის"**-ით (*he*) მოიხსენიებს — ავტორების შენიშვნით, „უხერხულად" *(OpenRewi, გვ. 270)*.

4. დანარჩენი სამი

ორგანო	არსი	წყარო
ეკონომიკური და სოციალური საბჭო (ECOSOC)	**54** წევრი, 3 წლით; კვლევები, ანგარიშები და **რეკომენდაციები** ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, საგანმანათლებლო, ჯანდაცვის საკითხებსა და ადამიანის უფლებებზე	მუხ. 61–62; OpenRewi, გვ. 270–271
სამეურვეო საბჭო	სამეურვეო ტერიტორიების ზედამხედველობა. საქმიანობა **შეაჩერა 1994 წლის 1 ნოემბერს** — ბოლო ტერიტორიის, **პალაუს**, დამოუკიდებლობიდან ერთი თვის შემდეგ. შესაძლოა, **კლიმატის ცვლილების** გამო „აღორძინდეს” (🔗 კვ. 4 — ტუვალუ)	მუხ. 86; OpenRewi, გვ. 271
მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლო (ICJ)	გაეროს **მთავარი სასამართლო ორგანო**; მუდმივი სასამართლოს (PCIJ) მემკვიდრე	მუხ. 92; OpenRewi, გვ. 271 · კვ. 14

VI. ⭐ ვინ ამოწმებს ორგანიზაციას?

სახელმწიფოში კანონის კონსტიტუციურობას, ჩვეულებრივ, სასამართლო ამოწმებს. გაეროში?

> „სახელმწიფოთა სამართლებრივ სისტემებში ხშირად არსებობს საკანონმდებლო ან სამთავრობო აქტის მართლზომიერების შემოწმების პროცედურა, მაგრამ გაეროს სტრუქტურაში **ანალოგიური პროცედურა არ არსებობს**. წესდების შემუშავებისას წინადადებები, რომ წესდების განმარტების **საბოლოო უფლებამოსილება** მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს მინიჭებოდა, **არ იქნა მიღებული** (...). ამიტომ, როგორც 1945 წელს ივარაუდებოდა, **თითოეულმა ორგანომ**, ყოველ შემთხვევაში პირველ რიგში, **თავად უნდა განსაზღვროს თავისი კომპეტენცია**.“
>
> *ორიგინალი:* „In the legal systems of States, there is often some procedure for determining the validity of even a legislative or governmental act, but no analogous procedure is to be found in the structure of the United Nations. Proposals made during the drafting of the Charter to place the ultimate authority to interpret the Charter in the International Court of Justice were not accepted; the opinion which the Court is in course of rendering is an advisory opinion. As anticipated in 1945, therefore, each organ must, in the first place at least, determine its own jurisdiction.“
>
> — *ICJ, Certain Expenses, 1962, გვ. 168*

და ამიტომ — **პრეზუმფცია**:

> „...როცა ორგანიზაცია იღებს ზომას, რომლის შესახებაც შეიძლება ითქვას, რომ ის გაეროს ერთ-ერთი მიზნის მისაღწევად იყო მიზანშეწონილი, **ივარაუდება, რომ ეს ზომა ორგანიზაციის უფლებამოსილების ფარგლებს არ სცდება**.“
>
> *ორიგინალი:* „But when the Organization takes action which warrants the assertion that it was appropriate for the fulfilment of one of the stated purposes of the United Nations, the presumption is that such action is not ultra vires the Organization.“
>
> — *იქვე, გვ. 168*

მაგრამ „პოლიტიკური ორგანო” ≠ „სამართლის გარეთ მდგომი ორგანო”. 1948 წელს ასამბლეამ ICJ-ს ჰკითხა: შეუძლია თუ არა წევრს, ახალი სახელმწიფოს მიღებაზე თანხმობა დაუკავშიროს პირობებს, რომლებიც მუხ. 4-ში არ წერია — მაგალითად, **სხვა** კანდიდატების მიღებას? *(გვ. 61–62, 64)* სასამართლომ თქვა:

> „ორგანოს პოლიტიკური ხასიათი ვერ გაათავისუფლებს მას წესდებით დადგენილი სახელშეკრულებო დებულებების დაცვისგან, როცა ისინი მისი უფლებამოსილების შეზღუდვებს ან მისი შეფასების კრიტერიუმებს წარმოადგენს.“
>
> *ორიგინალი:* „The political character of an organ cannot release it from the observance of the treaty provisions established by the Charter when they constitute limitations on its powers or criteria for its judgment.“
>
> *— ICJ, Conditions of Admission (მუხ. 4), საკონსულტაციო დასკვნა, ICJ Reports 1948, გვ. 64*

სასამართლოს მიხედვით, მუხ. 4(1) **ხუთ** პირობას ადგენს — განმცხადებელი უნდა იყოს (1) **სახელმწიფო**, (2) **მშვიდობისმოყვარე**, (3) იღებდეს წესდების ვალდებულებებს, (4) **შეეძლოს** და (5) **სურდეს** მათი შესრულება — და ეს პირობები **ამომწურავია**: ისინი არა მხოლოდ **აუცილებელი**, არამედ **საკმარისიცაა** *(გვ. 62)*. ახალი, მუხ. 4-თან დაუკავშირებელი პირობის დამატება წევრს **არ შეუძლია** *(გვ. 62–65)*.

> 🔗 **კვ. 1:** სახელმწიფოებრიობა — მუხ. 4-ის **პირველი** პირობა. ამიტომაა გაეროს წევრობა სახელმწიფოებრიობის **ძლიერი მტკიცებულება** — თუმცა არა მისი **წყარო**.

საბჭო vs ICJ — *Lockerbie* (1992)

ლიბია ICJ-ს სთხოვდა, დაეცვა მისი უფლებები მონრეალის კონვენციით (1971). საბჭომ კი VII თავით მიიღო რეზოლუცია 748 (1992). სასამართლო:

> „...ორივე — ლიბიაც და შეერთებული შტატებიც — გაეროს წევრებად **ვალდებული არიან, მიიღონ და შეასრულონ** უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებები მუხ. 25-ის შესაბამისად; (...) და **მუხ. 103-ის შესაბამისად**, მხარეთა ვალდებულებები ამ მხრივ **უპირატესია** მათ ვალდებულებებზე ნებისმიერი სხვა საერთაშორისო შეთანხმებით, **მონრეალის კონვენციის ჩათვლით**.“
>
> *ორიგინალი:* „Whereas both Libya and the United States, as Members of the United Nations, are obliged to accept and carry out the decisions of the Security Council in accordance with Article 25 of the Charter; whereas the Court, which is at the stage of proceedings on provisional measures, considers that prima facie this obligation extends to the decision contained in resolution 748 (1992); and whereas, in accordance with Article 103 of the Charter, the obligations of the Parties in that respect prevail over their obligations under any other international agreement, including the Montreal Convention;“
>
> *— ICJ, Lockerbie (Libya v. USA), დროებითი ღონისძიებები, ბრძანება, 14.04.1992, პარ. 42 (ICJ Reports 1992, გვ. 126)*

> 🎯 **მუხ. 25 + მუხ. 103 = საბჭოს VII თავის გადაწყვეტილება „ჩრდილავს“ ჩვეულებრივ ხელშეკრულებას.** შეამჩნიეთ სიტყვა **prima facie (ერთი შეხედვით)** — სასამართლომ საბოლოოდ **არ** დაადგინა, არის თუ არა რეზოლუცია კანონიერი *(პარ. 43)*. ის, შეუძლია თუ არა ICJ-ს საბჭოს გადაწყვეტილების შემოწმება, **ღია კითხვად** რჩება.

VII. ⚖️ კრიტიკა: გაერო მუშაობს?

გაეროს სხვადასხვა მხრიდან აკრიტიკებენ *(OpenRewi, გვ. 271)*:

- საბჭოს — **ორმაგი სტანდარტებისა და შერჩევითობისთვის**;
- მშვიდობის შენარჩუნების ჩავარდნისთვის — მაგალითად, **რუანდის გენოციდი**;
- **რუსეთის აგრესიამ უკრაინის წინააღმდეგ** „ახლიდან გამოაჩინა მუდმივი წევრების ვეტოს სტრუქტურული პრობლემა, რომელიც საბჭოს **მოქმედების უნარს** უკარგავს”.

მაგრამ: ვეტო 1945 წელს იყო **წინაპირობა**, რომ საბჭოს ძალის ავტორიზაციის **მონოპოლია** მიეღო. და მიუხედავად კრიტიკისა, გაერო რჩება **„ფორუმად, რომელსაც კრიზისის დროს მიმართავენ — და, სავარაუდოდ, ასე დარჩება”** *(ორიგინალი: „the go-to forum in a time of crisis, and is likely to remain so well into the future“ — OpenRewi, გვ. 271)*.

> 🔗 **კვ. 1-ის კითხვა — „სად არის სანქცია?“** — დღეს ასე ჟღერს: სანქცია **არის** (მუხ. 41, 42), მაგრამ მისი ჩართვის **გასაღები** ხუთ სახელმწიფოს უჭირავს. ესაა გაეროს ძალაც და სისუსტეც.

გადამოწმების კითხვები

ორგანიზაციები

1. დაასახელეთ საერთაშორისო ორგანიზაციების კლასიფიკაციის **სამი** კრიტერიუმი. რატომ არის ევროკავშირი „ზესახელმწიფოებრივი", გაეროო კი — არა?
2. რა განსხვავებაა **შიდა** და **საერთაშორისო** სამართალსუბიექტობას შორის? რატომ არის ეუთოს მაგალითი მნიშვნელოვანი?
3. ⭐ **implied powers** vs **inherent powers**: რა განსხვავებაა და რომელია გავრცელებული პოზიცია?
4. აქვს თუ არა სახელმწიფოს გაწევრიანების **უფლება**? მოიყვანეთ ევროპის საბჭოს ორი მაგალითი — ერთი საქართველოსი, ერთი რუსეთის.
5. საიდან მოვიდა „ადმინისტრაციული კავშირების" ეპოქა (XIX ს.) და რით განსხვავდებოდა ერთა ლიგა მათგან? რა ვერ შეძლო ლიგამ — და რა ისწავლა მისგან გაეროს წესდებამ?
6. ⭐ ჩამოთვალეთ სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციის **ექვსი** ნიშანი. რომელი ნიშანი განასხვავებს ორგანიზაციას **კონფერენციისგან**? რომელი ემთხვევა OpenRewi-ს „ავტონომიას"?
7. ⭐ ორგანიზაციების სამართლის რომელი **წყარო** არ წერია ICJ-ის სტატუტის მუხ. 38(1)-ში? სად მოქმედებს ის **უდავოდ** და სად — **არა**?
8. ⭐ სამართალშემოქმედება: რა არის **ვიწრო** და **ფართო** პოზიცია? რატომ არ არის გაერო „კანონმდებელი", და რომელი ორგანო იღებს მაინც პირდაპირ სავალდებულო გადაწყვეტილებას?
9. 🛰️ ორგანიზაციის თანამგზავრი თქვენი ქვეყნის ტერიტორიაზე ჩამოვარდა. **ვის** წარუდგენთ პრეტენზიას პირველად? **როდის** შეგიძლიათ მიმართოთ წევრ სახელმწიფოებს? (Liability Convention, მუხ. XXII(3))

კონფერენციები

10. რით განსხვავდება კონფერენცია ორგანიზაციისგან?
11. რა ხმით იღებს კონფერენცია ხელშეკრულების ტექსტს (VCLT, მუხ. 9(2))? რას აკეთებენ სახელმწიფოები **პრაქტიკაში**?
12. ⭐ ჰელსინკის დასკვნითი აქტი ხელშეკრულებაა? საიდან ვიცით?

გაერო

13. რატომ ითვლება წესდება „მსოფლიო კონსტიტუციად"? რა არის ამ იდეის **ორი** სისუსტე? (მუხ. 2(6) vs VCLT 34)
14. ⭐ რატომ წერია წესდებაში დღემდე „ჩინეთის რესპუბლიკა" და „სსრკ"? როგორ უკავშირდება ეს კვ. 4-ს?
15. სავალდებულოა თუ არა ასამბლეის რეზოლუცია? დაასახელეთ **ორი** გამონაკლისი ან ნიუანსი.
16. რა არის „მშვიდობისთვის გაერთიანება"? რატომ ვერ ჩაანაცვლებს ასამბლეა საბჭოს?
17. ⭐ **ვეტო:** „წინააღმდეგ", „თავი შეიკავა", „არ დაესწრო" — რა შედეგი აქვს თითოეულს? რომელზე არ უმსჯელია ICJ-ს პირდაპირ?
18. ⭐ მუხ. 25 მხოლოდ VII თავზე ვრცელდება? *Namibia*-ს **სამი** არგუმენტი.
19. რა ფუნქცია აქვს გენერალურ მდივანს მუხ. 99-ით?
20. ⭐ **ვინ ამოწმებს საბჭოს?** *Certain Expenses* (1962) — რატომ „განსაზღვრავს თითოეული ორგანო თავად თავის კომპეტენციას"? და რას გვეუბნება *Admission* (1948) „პოლიტიკური ორგანოს" შესახებ?
21. *Lockerbie*: რატომ „დაამარცხა" საბჭოს რეზოლუციამ მონრეალის კონვენცია? რატომ არის მნიშვნელოვანი სიტყვა „prima facie"?

წყაროები

წყარო	გამოყენებული ნაწილი	ლიცენზია
გაეროს წესდება — მოქმედი ტექსტი (un.org, 2026-09-25) + 1945 წლის თავდაპირველი ტექსტი	პრეამბულა; მუხ. 1–7, 9–12, 17–20, 23–25, 27, 28, 33, 39, 41, 42, 61, 86, 92, 96, 97, 99, 100, 103–105; შენიშვნა ცვლილებების შესახებ	ოფიციალური დოკუმენტი
ICJ, Conditions of Admission of a State to Membership in the UN (Art. 4), AO, ICJ Reports 1948, p. 57	გვ. 62, 64	ოფიციალური დოკუმენტი
ICJ, Certain Expenses of the UN (Art. 17(2)), AO, ICJ Reports 1962, p. 151	გვ. 163, 168, 170–171	ოფიციალური დოკუმენტი
ICJ, Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia, AO, ICJ Reports 1971, p. 16	პარ. 22, 113–116	ოფიციალური დოკუმენტი
ICJ, Lockerbie (Libya v. USA), Provisional Measures, Order of 14 April 1992, ICJ Reports 1992, p. 114	პარ. 42–43	ოფიციალური დოკუმენტი
ICJ, Reparation for Injuries (კვ. 4)	გვ. 179–180	ოფიციალური დოკუმენტი
ვენის კონვენცია ხელშეკრულებათა სამართლის შესახებ (1969)	მუხ. 2(1)(i), 3(a), 5, 9(2), 34, 53	ოფიციალური დოკუმენტი
ICJ-ის სტატუტი	მუხ. 38(1), 59, 65	ოფიციალური დოკუმენტი
ჩიკაგოს კონვენცია (1944), UNTS 15	მუხ. 65, 88	ოფიციალური დოკუმენტი
ხელშეკრულება კოსმოსური სივრცის შესახებ (1967) · **Liability Convention** (1972) — ST/SPACE/11	მუხ. VI · მუხ. XXII(3)	ოფიციალური დოკუმენტი
ჰელსინკის დასკვნითი აქტი (1975)	PDF გვ. 62	ოფიციალური დოკუმენტი
Ch. Tomuschat, „Uniting for Peace”, UN Audiovisual Library of International Law, 2008 + პროცედურული ისტორია	გვ. 1–4	© United Nations — ციტირება
დ. გეფერიძე, ა. ხაზალია, „საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალი”, თბ.: მერიდიანი, 2011	გვ. 5–34 (§1 ისტორია · §2 ცნება და კლასიფიკაცია · §3 სამართალსუბიექტობა) — **პერიფრაზით**	© ავტორები — მხოლოდ ბიბლიოგრაფიული მითითება
OpenRewi / Routledge 2024, ch.7 §7.3 „International Organisations” (G. Baranowska, V. Engström, T. P. Paige); ch.7 §7.1 (A. Green); ch.6 §6.1, §6.4	გვ. 238, 259–272; 166, 207	**CC-BY-SA 4.0**

ℹ️ **ციტატების შესახებ.** ICJ-ის 1948, 1962, 1971 და 1992 წლების ტექსტები სკანირებულია; ყველა ციტატა **გვერდის ორიგინალ გამოსახულებაზეა** შემოწმებული. ინგლისური ციტატების ქართული თარგმანი ლექტორისაა; ორიგინალი მოცემულია სიტყვასიტყვით.

ℹ️ **ლიცენზია.** ეს დარიგება ეყრდნობა ღია ლიცენზიის (CC-BY-SA 4.0) მქონე და ოფიციალურ წყაროებს, ამიტომ თავისუფლად შეგიძლიათ მისი გამოყენება და გავრცელება — იმავე ლიცენზიის შენარჩუნებითა და წყაროს მითითებით.

სილაბუსის სახელმძღვანელოები (ალექსიძე, Shaw, მალანჩუკი) და გეფერიძე/ხაზალიას სახელმძღვანელო საავტორო უფლებით არის დაცული: აქ ისინი მითითებულია **მხოლოდ ბიბლიოგრაფიულად**, ტექსტი არ ქვეყნდება. იხილეთ უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში ან ARGUS-ში.